

Програма додаткового іспиту зі спеціальності
для вступників на навчання для здобуття ступеня
доктора філософії
за спеціальністю С1 Економіка та міжнародні економічні відносини (за
спеціалізаціями)
спеціалізація С1.02 Міжнародні економічні відносини
освітньо-наукова програма «Міжнародні економічні відносини»

Укладачі програми: д.е.н., проф. Довгаль О. А.,
д.е.н., доц. Зайцева А.С.,
к.е.н., доц. Мірошніченко Т.М.

Загальні положення

Програма є основним науково-методичним документом, що регламентує зміст додаткового іспиту зі спеціальності для осіб, які вступають до аспірантури на основі НРК7 з іншої галузі знань (спеціальності), ніж та, яка зазначена в їхньому дипломі. Вона спрямована на забезпечення комплексного підходу до оцінки теоретичної та практичної підготовки вступників, до виявлення рівня їх знань з проблем розвитку та сучасного стану міжнародних економічних відносин.

Мета програми – визначити обсяг і необхідний рівень теоретичних знань та практичних навичок вступника.

Програма передбачає глибоке знання матеріалу щодо сучасного стану розвитку міжнародних економічних відносин та основних проблем, що існують в цій галузі.

Вступники до аспірантури за спеціальністю С1 Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями) спеціалізація С1.02 Міжнародні економічні відносини при складанні додаткового вступного екзамену мають виявити знання про стан досліджень міжнародних економічних відносин, здатність застосовувати базові знання у сфері міжнародних економічних відносин.

Додатковий екзамен має письмову форму проведення.

Форма екзаменаційних завдань – тести: 40 тестових завдань x 5 бали за кожну правильну відповідь.

Порядок оцінювання тестів

<i>Кількість правильних відповідей на тести</i>	<i>Кількість балів</i>
40	200
39	195
38	190
37	185

<i>Кількість правильних відповідей на тести</i>	<i>Кількість балів</i>
36	180
35	175
34	170
33	165
32	160
31	155
30	150
29	145
28	140
27	135
26	130
25	125
24	120
23	115
22	110
21	105
20	100
1-19	не зараховано

Максимальна кількість балів, яку може отримати вступник за результатами додаткового екзамену, – 200 балів (зараховано).

Вступник допускається до участі у конкурсному відборі для зарахування на навчання, якщо оцінка фахового вступного випробування складає **не менше 100 балів**.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

СУТНІСТЬ ТА ФОРМИ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Сутність, рівні та ознаки міжнародних економічних відносин. Об'єкти й суб'єкти міжнародних економічних відносин. Принципи та особливості механізму міжнародних економічних відносин. Етапи розвитку міжнародних економічних відносин. Єдність форм міжнародних економічних відносин. Роль міжнародних економічних відносин у розвитку національної та глобальної економіки. Вектори глобалізації міжнародних економічних відносин. Тенденції розвитку форм міжнародних економічних відносин у глобальній економіці. Сутність і структура середовища міжнародних економічних відносин. Складові внутрішнього середовища міжнародних економічних відносин у глобальній економіці. Складові зовнішнього середовища міжнародних економічних відносин у глобальній економіці. Напрямки розвитку середовища міжнародних економічних відносин у глобальній економіці.

МІЖНАРОДНИЙ ПОДІЛ ПРАЦІ У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Організаційні форми міжнародного поділу праці та передумови його формування. Форми та переваги участі країн у міжнародному поділі праці у глобальній економіці. Чинники розвитку міжнародного поділу праці у глобальній економіці. Показники, що характеризують рівень участі країн у міжнародному поділі праці. Види, форми та етапи розвитку міжнародної спеціалізації виробництва. Зміст та класифікація міжнародної кооперації виробництва. Тенденції розвитку напрямів міжнародного поділу праці у глобальній економіці. Суперечливі наслідки участі країн у міжнародній кооперації виробництва у глобальній економіці.

СВІТОВИЙ РИНОК ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Особливості структурування світового ринку товарів та послуг. Формування та структура світового ринку товарів та послуг. Класифікація та стандартизація товарів на світовому ринку товарів та послуг. Сучасні тенденції розвитку світового ринку товарів та послуг. Особливості конкуренції на світових товарних ринках у глобальній економіці. Ціноутворення на сучасному світовому ринку товарів та послуг. Форми конкурентної боротьби на світовому ринку товарів та послуг. Риси глобальної конкуренції на глобальних ринках.

МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Теорія меркантилізму. Класичні теорії міжнародної торгівлі. Неокласичні теорії міжнародної торгівлі. Альтернативні теорії міжнародної торгівлі. Місце та динаміка розвитку міжнародної торгівлі у глобальній економіці. Товарна та географічна структури сучасної міжнародної торгівлі. Класифікація показників міжнародної торгівлі. Роль ІНКОТЕРМС у міжнародній торгівлі. Види міжнародної торгівлі товарами. Форми міжнародної торгівлі. Методи міжнародної торгівлі. Електронна торгівля у глобальній економіці. Багатостороння система регулювання міжнародної торгівлі та її рівні. Сучасна зовнішньоторговельна політика держави та її види: протекціонізм та лібералізм. Неопротекціонізм. СОТ – багатостороння рамкова основа міжнародної торгівлі. Міжнародні організації з регулювання міжнародної торгівлі. Митний тариф як інструмент регулювання зовнішньої торгівлі. Митні союзи та зони вільної торгівлі у глобальній економіці. Класифікація інструментів нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі. Практика використання заходів тарифного та нетарифного регулювання в межах СОТ. Роль послуг у глобальній економіці та їх класифікація. Структура та динаміка міжнародної торгівлі послугами. Механізми регулювання міжнародної торгівлі послугами на національному та міжнародному рівнях. Генеральна угода з торгівлі послугами у системі міжнародної торгівлі. Роль логістичних послуг у сучасній міжнародній торгівлі. Структура та динаміка логістичних послуг. Логістична інфраструктура та тенденції її розвитку. Цифровізація логістичних послуг у сучасній міжнародній торгівлі.

МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ОБМІН У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Місце та динаміка розвитку міжнародного науково-технологічного обміну у глобальній економіці. Форми та стратегії міжнародної передачі технологій. Товарна та географічна структури сучасного міжнародного науково-технологічного обміну. Роль ТНК у міжнародній передачі технологій. Об'єкти інтелектуальної власності та їх класифікація. Особливості вартісної оцінки об'єктів інтелектуальної власності. Система захисту об'єктів інтелектуальної власності. Регулювання міжнародного науково-технологічного обміну у глобальній економіці.

МІЖНАРОДНА МІГРАЦІЯ РОБОЧОЇ СИЛИ У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Економічна природа та рушійні сили міжнародної міграції робочої сили. Класифікація міжнародної міграції робочої сили за основними ознаками. Масштаби й основні напрямки сучасних міграційних процесів. Соціально-економічні наслідки міжнародної міграції у глобальній економіці. Сучасний міжнародний ринок праці: якісний склад та кількісні показники. Тенденції розвитку глобального ринку праці під впливом цифровізації. Ринок інтелектуальної праці та інтелектуальна міграція. Регулювання міжнародної міграції на національному та міжнародному рівнях.

МІЖНАРОДНІ ВАЛЮТНО-ФІНАНСОВІ ВІДНОСИНИ У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Національні та міжнародна валютно-фінансова системи: сутність та елементи. Світовий фінансовий ринок: функції та сегменти. Класифікація суб'єктів світового фінансового ринку. Міжнародні організації з регулювання валютно-фінансових відносин. Поняття і структура світової валютної системи. Еволюція світової валютної системи. Європейський валютний союз (єврозона). Сучасні тенденції розвитку світової валютної системи. Класифікація валют у сучасній економіці. Валютний курс та режими його регулювання. Валютні ринки і валютні операції. Валютна політика та її інструменти. Система міжнародних розрахунків та її елементи. Сучасні форми міжнародних розрахунків. Поняття, принципи та структура платіжного балансу країни. Рівновага та регулювання платіжного балансу.

МІЖНАРОДНИЙ РУХ КАПІТАЛУ У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Міжнародний рух капіталу як форма міжнародних економічних відносин. Міжнародний кредит і його роль у світовій економіці. Особливості розвитку міжнародного кредитування у глобальній економіці. Інноваційні фінансові технології у міжнародних кредитних відносинах. Класифікація міжнародних кредитів. Валютно-фінансові умови операцій міжнародного кредитування. Кредитні ризики і кредитні рейтинги у глобальній економіці. Управління зовнішнім боргом на національному та глобальному рівнях. Міжнародні інвестиції: сутність та причини. Систематизація та ризики міжнародних інвестицій. Міжнародний інвестиційний ринок та його структура у глобальній економіці. Інвестиційна привабливість країни. Інвестиційний клімат. Міжнародні рейтинги. Форми та чинники міжнародної підприємницької

інвестиційної діяльності. Міжнародні корпорації як суб'єкти міжнародної підприємницької інвестиційної діяльності. Спеціальні економічні зони, індустріальні та технопарки як механізми залучення інвестицій. Державне регулювання міжнародної підприємницької інвестиційної діяльності.

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Сутність, передумови й цілі міжнародної економічної інтеграції. Форми розвитку міжнародної економічної інтеграції. Ефекти та показники вимірювання інтенсивності міжнародної економічної інтеграції. Позитиві та суперечливі наслідки міжнародної економічної інтеграції. Сучасні тенденції розвитку інтеграційних процесів у глобальній економіці. Зони вільної торгівлі. Митні союзи. Загальні ринки. Економічні союзи. Економічні та валютні союзи. ЄС як економічний, валютний та політичний союз. Неформальні регіональні об'єднання країн.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Міжнародні економічні відносини : підручник. 2-ге вид., переробл. та доповн. / [кол. авт.]; за ред. О. А. Довгаль. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. – 852 с. URL: <https://ekhnuir.karazin.ua/items/a077d6c2-2f3f-438b-8d70-3d99b9393d1a>
2. Світова економіка : підручник. 2-ге вид., переробл. та доповн. / [кол. авт.]; за ред. О. А. Довгаль. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. – 532 с. URL: <https://ekhnuir.karazin.ua/items/01cdef6d-b04f-4b3d-99de-1cbad831620d>
3. Теорія і практика зовнішньої торгівлі : навчальний посібник / Л. І. Григорова-Беренда, М. В. Шуба. – 2-ге вид., випр., перероб. і доп. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. – 136 с. Режим доступу: <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/17818>
4. Специфіка європейської економічної інтеграції України в умовах асоціації з ЄС та нової промислової революції: кол. авторів / за ред. І. Ю. Матюшенка. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна , 2023, 408 с. <https://ekhnuir.karazin.ua/items/725b5ee2-430c-4014-88e2-fc3d2d227d4c>
5. Імперативи розвитку міжнародних економічних відносин в умовах глобальних викликів : колективна монографія / кол. авт. ; за ред. О. А. Довгаль. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. – 528 с. <https://international-relations-tourism.karazin.ua/themes/irtb/resources/6a9f33a07ff9a208743ba17bc6709d07.pdf>
6. Довгаль О. А., Фоміна Є. В. Інтелектуалізація глобального економічного розвитку. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 192 с. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/17919>
7. Соціокультурні фактори розвитку сучасних форм міжнародного бізнесу: монографія / О. А. Довгаль, Ю. М. Панкова. Харків. Видавець О. А. Мірошніченко, 2021. 224 с. https://www.researchgate.net/publication/348742124_SOCIOKULTURNI_FAKTORI_ROZVITKU_SUCASNIH_FORM_MIZNARODNOGO_BIZNESU

8. Торговельно-економічні відносини України та Турецької Республіки: євроінтеграцій-ний контекст: монографія / О. А. Довгаль, Р. С. Коваленко. Харків. Видавець О. А. Мірошніченко, 2020. 204 с. https://www.researchgate.net/publication/348741950_TORGOVELNO-EKONOMICNI_VIDNOSINI_UKRAINI_TA_TURECKOI_RESpubLIKI_EVR_OINTEGRACIJNIJ_KONTEKST_Monografia#fullTextFileContent

9. Ревякін Г. В. Закономірності циклічного розвитку глобальної економічної системи : монографія / Г. В. Ревякін. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. 140 с. <https://international-relations-tourism.karazin.ua/themes/irtb/resources/ae2dc35f6306fb87089de5ad46f917ea.pdf>

10. Довгаль О. А. Технологічне лідерство Німеччини в процесі економічного розвитку ЄС / О. А. Довгаль, А. Ю. Таран : монографія. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 252 с. <https://international-relations-tourism.karazin.ua/themes/irtb/resources/8fd2542101262782a971c66e0edf9d68.pdf>

11. Глобальні проблеми сучасності : підручник / [кол. авт.]; за ред. В. С. Бакірова (голова), А. П. Голікова, О. А. Довгаль, В. А. Пересадько, В. І. Сідорова. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 632 с. <https://ekhnuir.karazin.ua/items/16ca5c73-0212-44a3-83ff-48c87d022f4c>

12. / І. Ю. Матюшенко, В. Б. Родченко, М. Б. Борисенко. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 384 с. <https://international-relations-tourism.karazin.ua/themes/irtb/resources/3ee52b291b0031d642bdba34b09c93ed.pdf>

13. Глобалізація та регіоналізація як вектори розвитку міжнародних економічних відносин : колективна монографія / кол. авт. ; за ред. О. А. Довгаль, Н. А. Казакової. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 540 с. <https://international-relations-tourism.karazin.ua/themes/irtb/resources/42161ce839301ec3a298d6e5b69ae2d5.pdf>

14. Матюшенко І. Ю. [Перспективи розвитку конвергентних технологій у країнах світу й Україні для вирішення глобальних проблем](#) : монографія. Харків: ФОП Лібуркіна Л. М., 2017. 448 с. <https://international-relations-tourism.karazin.ua/themes/irtb/resources/768c2f79fc54b870f2055fc31a16784d.pdf>

15. Трансформація міжнародних економічних відносин в епоху глобалізації : колективна монографія / кол. авт. ; за ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 316 с. <https://international-relations-tourism.karazin.ua/themes/irtb/resources/064bfbc872b46bc1eb2efebc93695e89.pdf>

16. Портер Майкл Е. Стратегія конкуренції / Пер. з англ. А. Олійник, Р. Сільський. К.: Основи, 1998. 390 с.

Голова предметної комісії

Гарант ОНП Міжнародні економічні відносини,
д.е.н., професор кафедри міжнародних
економічних відносин та логістики

Олена ДОВГАЛЬ

Програму схвалено:
на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин та логістики,
протокол № 19 від 17.04.2026 р.

Завідувач кафедри міжнародних
економічних відносин та логістики

Анна ЗАЙЦЕВА

Програму погоджено:
На засіданні науково-методичної комісії ННІ «Каразінський інститут
міжнародних відносин та туристичного бізнесу», протокол №11 від 17.04.2026
р.

Голова НМК

Ганна ПАНАСЕНКО

На засіданні Вченої ради ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин
та туристичного бізнесу», протокол № 13 від 17.04.2026 р.

Директор ННІ «Каразінський інститут
міжнародних відносин
та туристичного бізнесу»

Микола ПИСАРЕВСЬКИЙ

Затверджено на засіданні Приймальної комісії Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна, протокол № 5 від 05.05. 2026 р.

Відповідальний секретар Приймальної комісії
Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна

Ганна ЗУБЕНКО